

BYGGMÄSTAREN

TIDSKRIFT FÖR ARKITEKTUR OCH BYGGNADSTEKNIK

TRETTONDE ÅRGÅNGEN

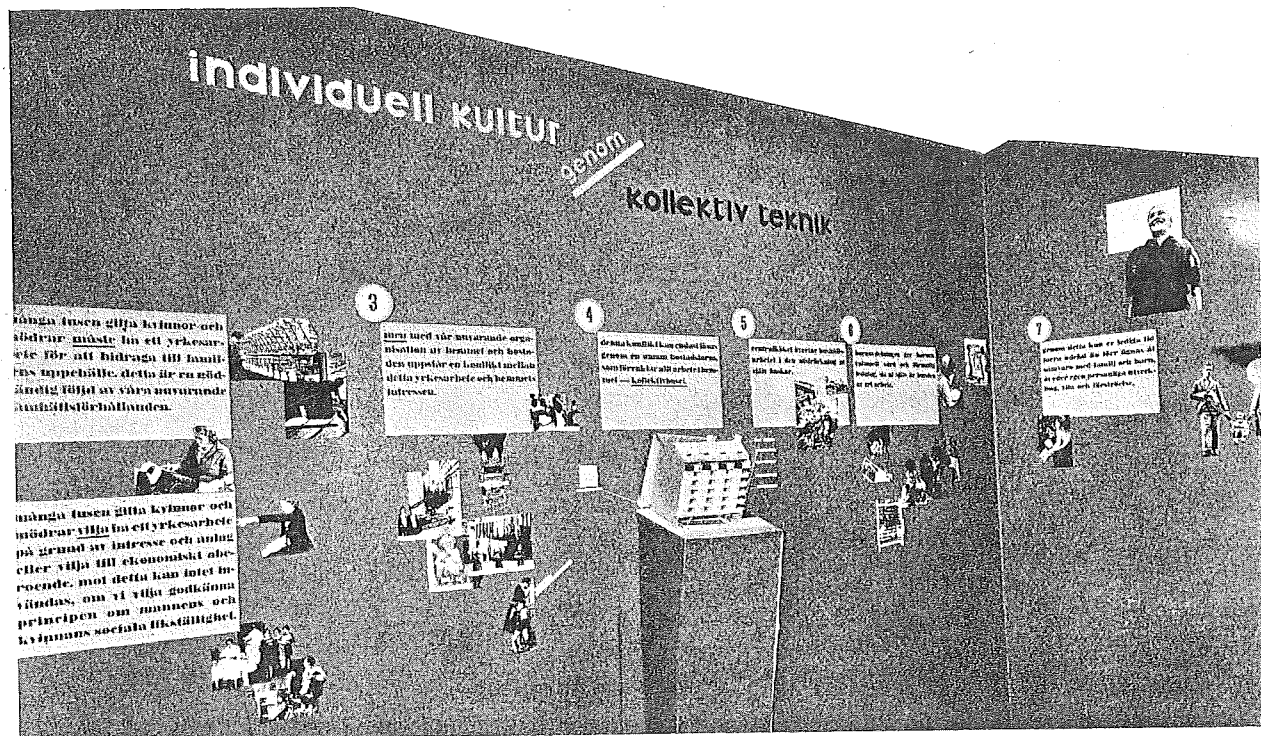
ARKITEKTUPPLAGAN

REDAKTÖR: NILS AHRBOM

1934

kollektivhuset

Arkitekt: SVEN MARKELIUS

Så gott som alla familjelägenheter äro ordnade och planlagda med tanke på en viss typ av familjer — den, där en eller flera personer så gott som helt ägna sig åt hushållsarbete och skötseln av barnen.

Den stora kategori av huvudsakligast unga familjer, där hustrun under en stor del av dagen är borta från hemmet för förvärvsarbete eller studier, har man hittills helt enkelt inte räknat med, då man byggt bostäder, och deras behov äro inte tillgodosedda med den vanliga bostadens planläggning och organisation.¹ Även för den stora gruppen av ensamstående självförsörjande är det med nu i allmänhet tillämpade bostadstyper ganska illa sörjt.

Som de vanliga bostäderna äro ordnade fordras en dubbel arbetsprestation av de kvinnor, som ha arbete utom hemmet.

En god bostad för dessa familjer — liksom för många ensamstående — betyder helt enkelt en bostad, där en stor del av hushållsdriften centraliserats, där det finns *gemensamma anordningar under sakkunnig ledning* för hushållsarbete, barnavård och barnuppfostran.

Med andra ord *kollektivhuset* eller, som det även brukar kallas, *familjehotellet* är den lämpliga bostadsformen för dessa hushållstyper.

Endast på detta sätt kan konflikten lösas mellan de gifta kvinnornas och mödrarnas yrkes-

¹ Enligt en uppgift i "Ekonomisk tidskrift", 1929, utgjorde i Stockholm år 1920 denna grupp 18,1 % av samtliga familjer, där mannens årsinkomst var under 4.000 kronor.

arbete å ena sidan och hemmets och barnens intressen å den andra.

De vanliga invändningarna att sådana anordningar skulle isolera föräldrar och barn från varandra, mekanisera tillvaron, förkväva den personliga utvecklingen o. s. v. äro meningslösa. Under den tid modern är upptagen av sitt yrkesarbete kan hon ändå inte ha hand om barnen och har under vanliga förhållanden ofta svårt att ordna så att dessa få en betryggande vård och förnuftig ledning. Hon får ingen eller allt för liten tid för sina personliga intressen, för studier, rekreation eller omväxlande förströelse.

Kritiken återfaller därför på själva det förhållandet att gifta kvinnor *ha* yrkesarbete.

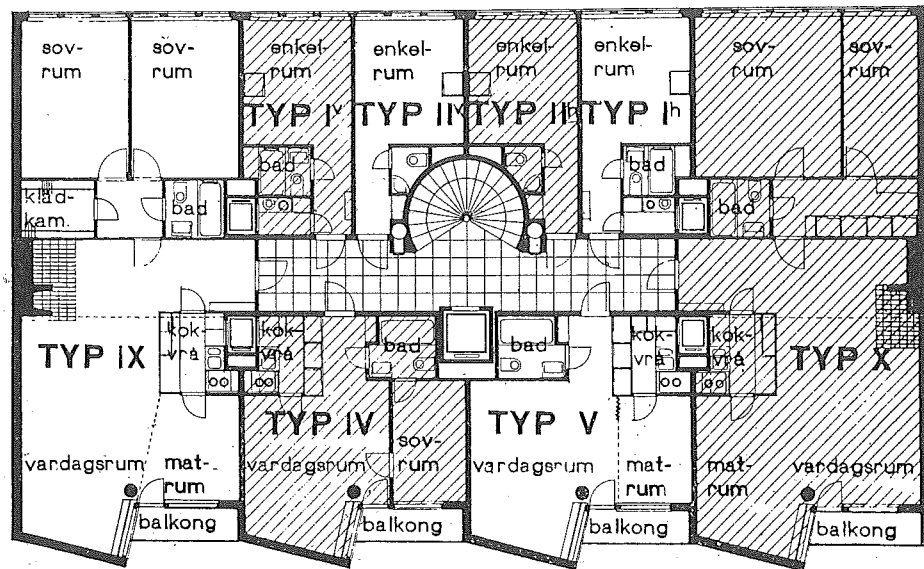
Men härvid gäller i de flesta fall att detta är antingen nödvändigt eller av andra orsaker önskvärt och berättigat.

Många gifta kvinnor och mödrar *måste* ha ett yrkesarbete för att med sin arbetsinkomst bidra till familjens uppehälle. Det är samhällsförhållandena själva, som nödvändiggöra detta.

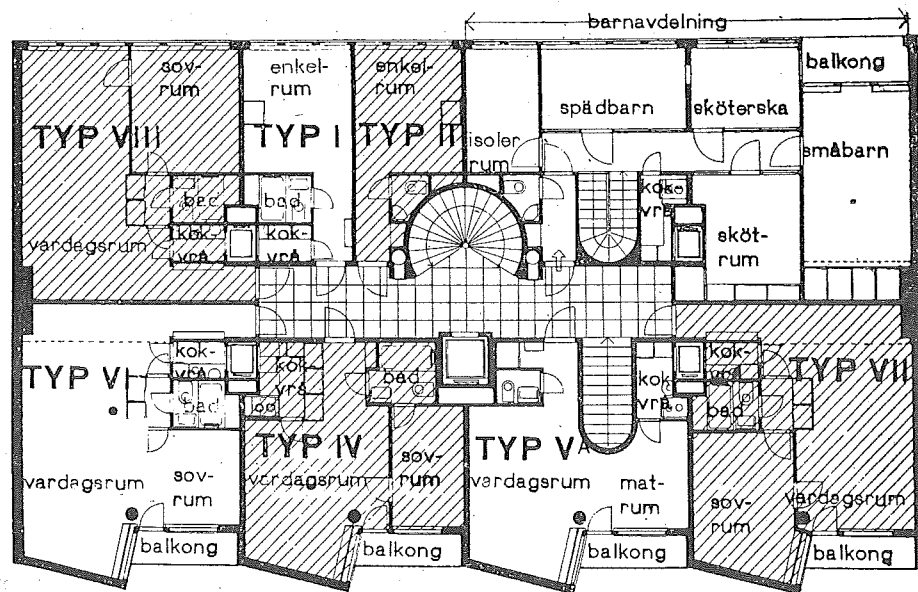
Många gifta kvinnor och mödrar *vilja* ha ett yrkesarbete på grund av intressé, begåvning eller viljan till ekonomiskt oberoende. Mot detta kan intet invändas, om vi överhuvudtaget acceptera principen om mannens och kvinnans sociala likställighet.

Utgå vi från de verkligen existerande förhållandena, så framstår den kollektiva bostadsprincipen som den f. n. enda tillfredsställande lösningen på dessa svårigheter.

våningarna
2, 3, 4 och 5 tr.

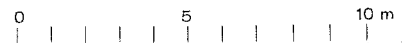
våningen 1 tr.

typ V: den utställda
lägenheten. 37.5 m².

interiör mot balkonghörnet.

På detta sätt kan den lediga tiden användas till samvaro med familj och barn, till vila och förströelse, till studier eller annat, som kan befördra den personliga utvecklingen. Effekten blir sålunda den rakt motsatta mot den befarade.

Vad barnen beträffar torde de flesta experter vara ense om att det är fördelaktigt att deras dagliga liv delas mellan hemmet och en annan lämplig miljö. Detta, som ju för alla barn inträffar vid inträdet i skolåldern, anses av många moderna barnpsykologer såsom önskvärt även för barn under skolstadiet.

Den främmande miljön såsom komplement till hemmet kan dessutom innebära möjligheter till större utrymme, hälsosammare omgivning, lämpligare leksaker och arbetsmaterial, jämnåriga kamrater o. s. v. allt förhållanden, som de flesta barn under nuvarande bostadsförhållanden måste sakna inom det egna hemmet.

De kollektiva barnkamrarna måste givetvis stå under förstående och högt kvalificerad ledning och komma därigenom att erbjuda ett värdefullt komplement till den i de flesta fall amatörmässiga vård och uppfostran, som ges av föräldrarna.

Det här återgivna kollektivhuset är avsett att uppföras i kvarteret Fågelbärsträdet vid Norr Mälarstrand i Stockholm.

Byggnaden kommer att innehålla ett 50-tal modernt utrustade smålägenheter. I bottenvåningen kommer att finnas centralkök, inrättningar för tvätt, lagning etc. samt barnavdelning.

Centralköket kommer att betjäna en ävenledes i bottenvåningen belägen restaurang. Dessutom ställes varje lägenhet medelst mathissar i förbindelse med köksavdelningen, varigenom de, som önska, kunna bekvämt intaga sina måltider i den egna bostaden. De, som tillfälligtvis vilja laga maten själva eller någon gång komplettera den från centralköket tillhandahållna måltiden, kunna betjäna sig av den till varje lägenhet hörande kokvrån.

Denna har i det planerade kollektivhuset givits en vidlyftigare utrustning än som skulle kunna anses motiverat. Detta har emellertid i detta

fall varit nödvändigt för att erhålla byggnadslån i samma utsträckning som för vanliga bostadshus. Det har dessutom ansetts lämpligt att vid ett första försök icke göra de boende helt hänvisade till centralköket. Det är emellertid givet att den utrustning, som förekommer i dessa lägenheter och den större frihet i avseende på matfrågans ordnande, som härav följer, innebär en relativt hög bostadsstandard. Behovet av kollektivhus framför allt för lägre inkomstklasser gör det nödvändigt att i fortsättningen huvudsakligen inrikta detta bostadsbyggande på billigare och mera förenklade lägenhetstyper.

Restaurangen beräknas i detta fall att vara tillgänglig även för allmänheten, varigenom en viss frihet kommer att lämnas de i huset boende att använda sig av centralkökets mathållning i den utsträckning de själva önska. Denna valfrihet spelar givetvis en stor psykologisk roll liksom även möjligheten att genom en tillräckligt varierande matsedel bereda erforderlig omväxling och tillfredsställa den individuella smaken samt möjliggöra en anpassning till olika kostnadslägen.

Barnavdelningen innehåller ett stort lekrum, undersökningsrum, sköterskerum, mjölkök, bad- och toaletterum, isoleringsrum för tillfälliga sjukdomsfall samt särskilda sovrum för spädbarn och småbarn. Det sistnämnda blir nödvändigt dels för barnens middagssömn och dels för att kunna hysa ett antal barn även under natten, då detta på grund av föräldrarnas arbetstider (kvälls- eller nattarbete), på grund av deras tillfälliga bortovaro från hemmet eller av andra orsaker kan visa sig nödvändigt.

Genom att allt arbete med städning, lagning o. s. v. kan överlåtas på den gemensamt anställda personalen kommer under alla förhållanden *enskild* hushjälp i någon form, hembiträde, barnsköterska o. s. v. att bortfalla.

Inom restaurangen kommer att ordnas ett tidskriftshörn. I samband med barnavdelningen ordnas motionsrum, som vissa tider morgon och kväll kan användas även av de vuxna. På taket planeras en rymlig solbadsterrass med duschar.

SVEN MARKELIUS

SYNPUNKTER PÅ

LANDSBYGDENS BOSTADSFRÅGA

Av fru ELEONOR LILLIEHÖÖK

Under det städers och samhällens bostadsproblem de sista decennierna dryftats ur snart sagt alla tänkbara synpunkter, ha landsbygdens bostäder hittills undandragit sig det allmänna och i viss mån även det fackliga intresset. Orsakerna härtill äro många, problemet är synnerligen svårangripligt, och att det kommit att upptagas under en av de svåraste jordbrukskriser

man i mannaminne upplevat, gör det till synes ännu mera olösligt.

En av orsakerna till denna problemets svårangriplighet är att det stora flertalet jordbrukare äro bostadsägare, vilka ju ha full rätt att inreda och underhålla den bostad de äga och bebo på sätt de finna lämpligt. Annorlunda blir förhållandet vid större gårdar, där bostaden ingår i de